

Петар Милутиновић*

Институт за европске студије, Београд

ТЕХНОЛОШКО НАДМЕТАЊЕ ИЗМЕЂУ СЈЕДИЊЕНИХ АМЕРИЧКИХ ДРЖАВА И ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ДОМЕНУ ДИГИТАЛНЕ СУВЕРЕНОСТИ И ТЕХНОЛОШКЕ АУТОНОМИЈЕ

Сажетак

Након завршетка Хладног рата, Сједињене Америчке Државе (САД) и Европска унија (ЕУ) одиграле су кључну улогу у глобалној технолошкој конкуренцији. Економско повезивање САД и ЕУ приморава обе стране да продубе технолошку сарадњу, али није било систематских напора да се овај вид сарадње формализује у одређени стратешки оквир. Имајући то у виду, овај рад настоји да анализира технолошку конкуренцију између Сједињених Америчких Држава и Европске уније као фактора који одређује асиметричан однос моћи у корист САД. Развој и примена нових технологија може преобликовати равнотежу моћи између држава. Победник у овој новој технолошкој трци биће држава која може да искористи моћ нових технологија са циљем да унапреди своје економске и војне способности, односно стекне, или пак задржи, конкурентску предност на глобалном тржишту. Главно истраживачко питање овог рада јесте да ли Сједињене Америчке Државе са својом технолошком моћи имају компаративну предност у својим политичким и економским односима са Европском

* Имејл адреса: petar.milutinovic@ies.rs

унијом. Виши степен дигиталне суверености и технолошке аутономије Сједињених Америчких Држава представљају факторе који узрокују њихову политичку преоћ у трансатлантским односима. Користећи контекстуални приступ и анализу садржаја докумената, рад ће настојати да покаже да боља технолошка решења и виши степен технолошке аутономије Сједињених Америчких Држава представљају компаративна преимућства која узрокују геополитичко и геоекономско лидерство САД у оквиру трансатлантске сарадње.

Кључне речи: *трансатлантски односи, технологија, дигитална сувереност, технолошка аутономија, Сједињене Америчке Државе, Европска унија*

УВОД

Крај Хладног рата означио је значајну промену у глобалној динамици моћи при чему су се Сједињене Америчке Државе (САД) и Европска унија (ЕУ) појавиле као кључни играчи у светској технолошкој конкуренцији (Kurchan 2003). Несумњиво, на ову конкуренцију утицао је прелазак са технолошке политике оријентисане на понуду ка технолошкој политици оријентисаној ка потражњи у оба региона (Vonortas 2000). Упркос својој технолошкој предности, САД су имале потешкоћа да то преведу у комерцијални успех због својих унутрашњих фактора као што је низак статус производње (Young 1988). Са друге стране, ЕУ је виђена као потенцијална противтежа моћи САД при чему неке државе чланице имају ефикасније и оптималније економске системе, а ЕУ у целини нуди супериорнији модел међународне организације (Grahl 2005).

Ипак, трансатлантске односе дели заједнички скуп атрибута који воде ка унапређеној сарадњи. Међутим, било који од различитих елемената у оквиру ове сарадње може да изазове трвење. Постојао је образац зближавања, сарадње, напетости и сукоба у већем делу трансатлантских односа током деценија. Научници су ове односе окарактерисали на разне начине попут замршеног савеза (*entangling alliance*), односа дубоког раскола (*deepening rift*), примера узајамне зависности (*mutual dependence*), па чак и најважнијег стратешког

односа у међународним односима (Kaplan 2007; Anderson et al. 2008; Peterson and Pollack 2003; Smith 2011).

Користећи контекстуални приступ и анализу садржаја докумената, у овом раду настојаћемо да анализирамо на који начин елементи технолошких иновација и регулације технологије у домену дигиталне суверености и технолошке аутономије представљају изазов, или пак, покретач сарадње у оквиру трансатлантских односа. Имајући ово у виду, рад истражује три основне и међусобно повезане димензије:

1. трансатлантски технолошки јаз и тежња ЕУ за технолошким суверенитетом, односно жељом да се ојача технолошка конкурентност Европске уније и њених држава чланица, подржи снажна индустријска база и смање зависности у критичним технолошким областима и ланцима вредности (*value chains*);
2. различите приступе технолошким иновацијама и улози нових и дисруптивних технологија (*emerging and disruptive technologies*); и
3. управљање засновано на вредностима (*values-based governance*) и регулисање дигиталних и технолошких питања.

Иако постоји различито концептуално разумевање, дигиталну сувереност можемо да разумемо као способност државе да спроводе контролу над својом дигиталном инфраструктуром, подацима и токовима информацијама унутар својих граница, често у циљу остваривања својих политичких и економских приоритета. (Couture and Tourin 2021). Овај концепт је настао као одговор на одређене проблеме у погледу доминације мултинационалних корпорација, надзора и шпијунирања страних влада и потенцијалне ерозије аутономије националних држава у дигиталном добу. С друге стране, технолошку аутономију можемо да разумемо као способност појединаца, организација или држава да независно контролишу своје дигиталне активности, ресурсе и технологије (McOmber 1999). Она обухвата слободу доношења одлука о томе како се дигиталне технологије користе и управљају без икаквог утицаја или без зависности од спољних актера, попут влада, корпорација или других ентитета.

У променљивом геополитичком контексту, ЕУ и САД деле истоветне вредности и имају заједнички интерес да заједно управљају

тренутним и новим технолошким изазовима тако што ће ојачати своје заједничке компаративне предности и операционализовати трансатлантску технолошку агенду. Док убрзане технолошке и дигиталне трансформације настављају да мењају државе и друштва, економију и геополитику, нова технологија би могла бити у сржи оживљене фазе сарадње и поверења између ЕУ и САД.

ТЕХНОЛОШКИ ТРАНСАТЛАНТИЗАМ – МОЖЕ ЛИ ЕВРОПСКА УНИЈА ДА БУДЕ ТЕХНОЛОШКИ КОНКУРЕНТ САД?

Почетком 2021. године постојао је распрострањени оптимизам у Европи да ће крај ере америчког председника Доналда Трампа (*Donald Trump*) ставити тачку на тадашњи „токсични трансатлантизам” (Soare 2020), нарочито у тренутку када је нова администрација америчког председника Џозефа Бајдена (*Josef Biden*) преузела дужност у Белој кући. Заправо, ниједни односи између два стратешка партнера нису тако блиско испреплетани у економским, безбедносним и политичким пословима као они између ЕУ и САД (Alcaro et al. 2016). Иако је прерано рећи да ли ће промена у Белој кући увести нови замах за поверење и партнерство или ривалство у трансатлантским односима, неколико догађаја осликава опречне слике. С једне стране, самит ЕУ–САД у Бриселу у јуну 2021. године (European Council 2021) обележила је промена тона и свеукупне реторике изражавајући жељу да се оживе и продубе трансатлантски односи. То је додатно поткрепљено најавом самита о оснивању Трговинско-технолошког савета ЕУ и САД (*Trade and Technology Council*). Иницијално је замишљено да ово тело послужи као форум за САД и ЕУ у вези са координацијом приступа кључним питањима глобалне трговине, економије и технологије на основу њихових заједничких демократских вредности (European Commission 2021b). С друге стране, Бајденова администрација иде путем реструктурирања трансатлантског савезништва. Иако је дипломатски тон нормализован, Вашингтон широко иде стопама Трампове администрације и њеним односом према европским напорима који теже да постигну већу стратешку аутономију у одбрамбеном и технолошком суверенитету. У технолошком домену, САД и ЕУ деле заједничке забринутости, од заштите западних демократских вредности у трговинским и технолошким односима преко ублажавања претњи попут нелојалне конкуренције

и злоупотребе нових технологија од стране ауторитарних режима до јачања трансатлантског технолошког и индустријског лидерства и ширења билатералних инвестиција (European Council 2021). Ипак, САД и ЕУ се разликују по питању различитих приступа технолошким иновацијама и прописима, као и односом између јавног и приватног сектора. Поред тога, постоји свеукупни технолошки јаз између ЕУ и САД (Locatelli 2007). У том смислу, амбиција ЕУ била је да стекне већу аутономију и повећа своје капацитете да делује у глобалној технолошкој трци (Sahin and Barker 2021), као и да крене у корак са неким технолошким нишама као што су технологије беспилотних летелица (Csernatonì 2021a), вештачка интелигенција (*artificial intelligence*) (Brattberg 2020) и, у скорије време, полупроводници (Poitiers and Weil 2021). На који начин ЕУ може да оствари свој технолошки и дигитални суверенитет уз паралелно јачање сарадње са САД представља занимљиву загонетку. Неочекивано, позиви на већу европску стратешку аутономију и технолошки суверенитет доживљавани су као изрази анти-американизма и тзв. „Европа на првом месту” образложења током Трампове администрације, а те перцепције вероватно се неће променити ни током Бајденове администрације.

Имајући то у виду, остаје да се види да ли ће такве перцепције узроковати позитиван заокрет или ће дугорочно постати још корозивније по трансатлантске односе. Покретање Трговинско-технолошког савета ЕУ–САД 2021. године несумњиво представља конструктиван корак ка срдачнијим и прагматичнијим трансатлантским везама. Ипак, трансатлантизам и европска стратешка аутономија и технолошки суверенитет нису међусобно искључиви геополитички концепти (Soare 2020). Иза стратешке аутономије и програма технолошког суверенитета ЕУ крије се потреба да се остане примарни такмац када је реч о иновацијама и развоју, као и да се постигне нови ниво ангажовања ЕУ у глобалном (технолошком) балансу снага. Технолошки и дигитални суверенитет, чак и ако су концептуално нејасни појмови (Csernatonì 2021b), у самом су срцу таквих амбиција. Подједнако су комплементарни саопштењима ЕУ које подржавају дубљу сарадњу са САД и са партнерима по питањима у вези са односом демократије и технологије (Brattberg 2021).

Све у свему, све већи технолошки јаз представља корозиван елемент по трансатлантске односе. Заправо, овај јаз представља неколико технолошких и (гео)политичких изазова и, што је најважније,

на Европи је да преузме терет премошћавања. Парадоксално, такви европски напори ће засенити америчке званичнике и закомпликовати трансатлантску сарадњу. Неоспорно је да су САД у сопственој класи по питању технолошког напретка док су ЕУ и њене најмоћније државе чланице тек недавно почеле стратешки да размишљају о структурисанијем и свеобухватнијем приступу технолошком и дигиталном суверенитету Европе. У том смислу, Акциони план Европске комисије из фебруара 2021. године „План појаса са три тачке” (*Three-Point Belt Plan*) (European Commission 2021a) о стварању синергије између цивилне, одбрамбене и свемирске индустрије представља један од начина на који ЕУ стратешки размишља. Овим планом се предлаже међусекторски (*cross-domain*) приступ „одозго на доле” (*top-down*) ради подстицања истраживања, развоја технологије и укупне иновационе моћи ЕУ. У акционом плану на 17 страна помиње се појам „технолошки суверенитет” ни мање ни више него осам пута.

С друге стране, нове и дисруптивне технологије (*new and disruptive technologies*) које подразумевају вештачку интелигенцију, велике податке (*Big Data*), бежичне технологије будуће генерације, квантно рачунарство, хиперсонично оружје и аутономну роботикку постали су централни елементи у политичким дискусијама на нивоу ЕУ (Calcara et al. 2020). Амерички и кинески технолошки гиганти као што су Гугл, Епл, Мајкрософт, Фејсбук, Алибаба и Хуавеи предводе најновији развој на овим стратешким пољима истовремено оснажујући тежње САД и Кине за глобалном технолошком надмоћношћу. Такође, „План појаса са три тачке” Европске комисије (European Commission 2021a, 2) идентификовао је нове и дисруптивне технологије као критичну област за интервенцију ЕУ због њихове релевантности широм одбрамбене, свемирске и сродне цивилне индустрије истакавши да су ове технологије од суштинског значаја за технолошки суверенитет Европе смањењем ризика од претеране зависности од екстерних актера, укључујући САД.

Наведени приступ технолошким иновацијама и технолошком развоју предвођен Европском унијом представља индикатор карактеристичне стратегије која комбинује структурирани приступ успостављању процеса на нивоу ЕУ, а тиме и механизма за технолошке и дигиталне инструменте и њихове могућности финансирања. Уз потребу да се рационализују напори држава чланица како би се смањили дупли трошкови и максимално повећала

додатна вредност, циљ стратегије је да се подстакне синергија међу инструментима које финансира ЕУ и олакша цивилно-свемирска-одбрамбена међусобна сарадња посебно у смислу прекограничне сарадње између држава чланица ЕУ и подршке малим и средњим предузећима. Примењујући *laissez-faire* приступ и диригентски приступ „од врха ка доле” у домену технолошких иновација, Европска унија, односно Европска комисија, изгледа да усваја централизованiji стил у управљању иновацијама и фондовима у вези са новом и дисруптивном технологијом на наднационалном нивоу. Аргументи подршке таквом усклађеном приступу „од врха ка доле” обично се односе на знатне трошкове у области истраживања и иновација, на неуспех европског система технолошких иновација да рационализује напоре и испоручи очекивани економски утицај, као и на фрагментирану природу јавних и приватних истраживања између појединачних држава чланица ЕУ и Европске комисије.

Насупрот томе, САД су традиционално у *laissez-faire* духу предузетничких иновација гајиле погодно пословно окружење са минималним ангажовањем америчке администрације која је традиционално делегирала моћ индустрији и пружаоцима услуга. Овај приступ иновацијама „одоздо на горе” (*bottom-up*) представља континуитет технолошки неутралног става државног немешања и ограничене регулације. Такође, овај приступ је укореењен у широј америчкој културној матрици који даје приоритет конкурентном предузетништву. Ипак, када је реч о критичним технолошким областима и моћи америчке „велике технологије” (*Big Tech*) могло би се тврдити да је дошло до заокрета у вођењу америчке политике у погледу очувања националне безбедности и геополитичких интереса, као и обуздавања утицаја технолошких гиганата. Када је реч о геополитичким разлозима, овај заокрет се манифестује у чињеници да се већи део технолошког програма последњих година фокусирао на подршку америчкој привредној и технолошкој конкурентности против Кине. Додатно, САД су позвале друге земље и ЕУ да следе исту стратегију, истовремено идентификујући критичне и нове технологије које могу да представљају противтежу Кини (Brattberg 2020). Међутим, када је реч о регулисању технолошких гиганата чини се да САД следе вођство ЕУ. Извршна уредба о промовисању конкуренције у америчкој економији председника САД-а Бајдена из јула 2021. године наводи да ће се САД приступити решавању изазова конкуренције у америчком сектору информационих технологија које

су створиле доминантне интернет платформе које „користе своју моћ да искључе тржишне учеснике, извуку монополски профит, и прикупе личне податке које могу да искористе за сопствену предност” (White House 2021).

У домену регулације технологије, ЕУ и САД предузеле су кораке да поставе нове стандарде за одговорне иновације у области нових и дисруптивних технологија посебно у случају развоја вештачке интелигенције (Brattberg et al. 2020). Поред тога, предузети су кораци ради ограничавања монополистичког надзора и преузимања података од стране великих технолошких и дигиталних платформи. Донети су нови прописи који обухватају важне области трансатлантске технолошке сарадње усредсређене на одговарајућу регулативу и процену потенцијалних злоупотреба нових и дисруптивних технологија. Што се тиче регулације технолошких гиганата, ЕУ је била први покретач регулаторних промена (Csernatoní 2021b). Управљање подацима, дигитална регулација и успостављање технолошких стандарда одређени су као области за продубљивање сарадње ЕУ и САД на првом састанку Трговинско-технолошког савета одржаног 15. јуна 2021. године. Наиме, назначени су основни циљеви трансатлантске технолошке сарадње као што су (1) промовисање заједничких приступа одговорним иновацијама и човекоцентричним (*human-centered*) моделима за истраживање и развој нових и дисруптивних технологија (посебно вештачке интелигенције); (2) обезбеђивање демократске одговорност онлајн дигиталних платформи; (3) олакшавање слободног протока података и њихово управљање; и (4) сарадња на изградњи поузданих дигиталних и технолошких глобалних ланаца снабдевања. Када су у питању регулаторне интервенције, ЕУ има одређене предности када је реч о међународном ангажовању и изградњи и јачању партнерстава. Искуство ЕУ са регулативом о приватности података, односно са својом општом уредбом о заштити података могло би да послужи као пример за успостављање глобалних норми за примену нових технологија у приватном сектору.

Лидери ЕУ тврдили су да се технолошки и дигитални суверенитет тиче заштите европске културе и европских вредности (European Commission 2020b). Са новом стратегијом “*Europe Fit for the Digital Age*” (European Commission 2020a), Европска комисија жели да оствари видљиве резултате у вези са човекоцентричном регулативом у склопу свеобухватног пакета регулативе која укључује „Европску

дигиталну стратегију” (“*European Digital Strategy*”), „Европску стратегију података” (“*European Data Strategy*”), „Закон о дигиталним услугама” (“*Digital Services Act*”), „Закон о дигиталним тржиштима” (“*Digital Markets Act*”) и „Закон о регулисању вештачке интелигенције” (“*AI Act*”). Циљ је да се створи безбеднији и отворенији дигитални простор, односно да се успоставе иста правила игре за онлајн платформе те да се креира свеобухватно законодавство усмерено на процес дигиталне трансформације. Поред тога, Бела кућа је објавила и своје принципе у регулисању вештачке интелигенције који се фокусирају на стратегију стварања одређених техничких стандарда са намером да се осигура поуздан развој, тестирање, распоређивање и примена ове технологије (Brattberg 2020).

Стога, усклађивање трансатлантских стратегија о технолошкој регулативи, укључујући и питање одговорних иновација у новим и дисруптивним технологијама и питање приватности података, доприноси промовисању снажнијег глобалног и демократског управљања новим и иновативним технологијама. Поштујући својеврсне разлике и изазове преко Атлантика када је реч о дебатама о приватности података, преносу података, опорезивању података и регулативи, ЕУ и САД би требало да настоје да активно комбинују глобалне регулаторне вештине ЕУ и комерцијалну компаративну предност коју САД имају у домену технологије (Bradford and Csernatonì 2021). Заиста, чини се да је Бајденова администрација вољна да сарађује са ЕУ по питању одговорних технолошких иновација и дигиталне регулације. Међутим, неки поступци ЕУ, посебно у вези са приватношћу података, дигиталним опорезивањем и антимонополским законодавством, представљају питања која треба изгладити у међусобним односима оба трансатлантска актера (Brattberg 2020). Нови Трговинско-технолошки савет између ЕУ и САД могао би да представља најбоље место за политичко решавање таквих изазова као и за питање вођства у управљању технолошком и дигиталном трансформацијом заснованом на вредностима.

КА ТРАНСАТЛАНТСКОМ ЗБЛИЖАВАЊУ У ДИГИТАЛНОЈ ПОЛИТИЦИ

У домену дигиталне политике, амерички регулаторни модел је подстакнут и оријентисан ка тржишту док је европски регулаторни модел подстакнут и оријентисан ка правима. Оваква два модела

често се сукобљавају подстичући трансатлантске сукобе око дигиталне регулације. Дебате око приватности података, дигиталног опорезивања и антимонополских прописа посебно су распрострањени примери ових несугласица али би се могло указати и на друге, укључујући неслагање око садржаја. Европљани су и даље забринути због начина на који америчке технолошке компаније обликују европски јавни дискурс, често и у злу, тако што дозвољавају говор мржње и дезинформације да се необуздано покрећу на својим платформама. Као резултат тога, ЕУ је усвојила прописе који имају за циљ ограничавање незаконитог и штетног садржаја на интернету. Реагујући на то, САД су изразиле забринутост да регулаторни напори ЕУ ризикују да замене непожељне садржаје још непожељнијом цензуром. Овај пример илуструје како је амерички регулаторни модел уско фокусиран на заштиту једног основног права – слободе говора – док модел вођен европским правима настоји да избалансира слободу изражавања са разним другим основним правима попут права на људско достојанство.

Међутим, трансатлантска разлика која се осликава у дигиталној политици можда се, пак, постепено затвара. Два догађаја утиру пут овој новој ери потенцијалног зближавања. Прво, унутрашња дебата у САД постаје све критичнија према технолошкој индустрији. Стога, САД се можда приближавају европском регулаторном моделу вођеном правима, ублажавајући међусобне трзавице или, можда чак, омогућавајући веће регулаторно усклађивање. Друго, САД и ЕУ све више деле забринутост да дигитални апетити ауторитарне Кине угрожавају заједничку посвећеност САД и ЕУ либералној демократији, индивидуалним слободама и глобалном односно отвореном Интернету. Ова узајамна забринутост због пораста дигиталног ауторитаризма могла би додатно да утре пут трансатлантском усклађивању и сарадњи.

У америчкој јавности у току је расправа о улози технолошких компанија у обликовању дигиталне економије и дигиталног друштва. Део јавности који укључује научнике, новинаре, политичаре, компаније, а у скорије време и законодавце и извршну власт у САД исказују своју својеврсну забринутост због неупитне власти најмоћнијих технолошких компанија. Мањи број гласова данас верује да је саморегулација самих технолошких компанија довољна што је довело до позива администрацији односно влади да се умеша – налик начинима на које су европски законодавци и регулаторна тела

ускочили већ пре неколико година уназад. Овај заокрет потенцијално утире пут већем регулаторном усклађивању САД са ЕУ. То посебно може да утиче на приступ САД антимонополском законодавству и регулисању приватности. Иако можда постоји (редак) двостраначки консензус у САД између демократа и републиканаца око тога да технолошке компаније треба да се регулишу мало је сагласности у вези са питањем на који начин би то требало да се уради. Ипак, чак и ако до значајног регулаторног усклађивања не дође у пракси, постоји разлог да се мисли да ће критике САД на рачун дигиталне политике ЕУ бити ублажене с обзиром на сопствене покушаје да преиспита тржишне темеље свог америчког регулаторног модела (Lima-Strong 2021).

Оно што може представљати још већи подстицај за премошћавање трансатлантских разлика јесте заједничка забринутост ЕУ и САД у погледу растућег утицаја Кине и дифузије дигиталних ауторитарних вредности које она заступа – укључујући утицај тог успона и тих вредности на будућност либералне демократије. Оснивачки документ Трговинско-технолошког савета (*TTC*) из 2021. године не издваја експлицитно Кину, али је изражено заједничко разумевање да технолошки напредак Кине представља стратешку претњу која позива на координисани трансатлантски одговор (Scott and Barigazzi 2021). Слично томе, САД и ЕУ потврђују своју посвећеност спровођењу механизма за проверу страних инвестиција како би се решио велики број ризика по националну безбедност.

Да би Трговинско-технолошки савет био ефикасан, САД и ЕУ ће вероватно морати да направе компромисе са циљем да пронађу заједнички језик, с тим што би САД морале да признају да овај форум није само место за трансатлантско удруживање против Кине, а ЕУ ће морати да пружи стратешки одговор на све већу асертивност Кине. Ова врста компромиса је вероватно потребна да би се формирао кредибилан основ за сарадњу међу овим техно-демократијама. Ипак, остаје нејасно да ли ће Трговинско-технолошки савет премостити трансатлантске поделе до те мере да ће ЕУ и САД моћи да делују као прави партнери који верују једни другима. Европљани се и даље боре да стекну поверење да се „Америка вратила” након што је трансатлантски однос достигао најнижу тачку током четири године унилатералне и непредвидиве спољне политике под Трамповим председавањем. Истовремено, како се САД приближавају приступу ЕУ у домену технолошке

регулативе и ЕУ је све асертивнија према Кини могуће је да око Трговинско-технолошког савета почиње да се појављује заједничка трансатлантска агенда о дигиталној економији. То би могло да утре пут новој ери трансатлантске дигиталне политике према којој су САД и ЕУ спремне да оставе по страни своје међусобне регулаторне разлике како би се усредсредиле на циљ за који многи тврде да је најважнији – заједничку битку за пораз дигиталних ауторитарних норми уграђених у кинески регулаторни модел и одбрану либералне демократије као темеља дигиталне економије.

ЗАКЉУЧАК

Духови криза из прошлости вероватно ће обликовати савремену и будућу реалност у односима ЕУ и САД. Ако ЕУ и САД не помире своје разлике у вези са технолошком регулацијом могло би да дође до тешких економских последица за будућност трансатлантске трговине и економских односа. Глобално управљање новим и дисруптивним технологијама могло би да има користи од снажније мултилатералне међународне и трансатлантске сарадње, посебно у свету у којем се технологија све више појављује као кључни покретач ривалства великих сила и ауторитаризама. Такође, оно што је извесно је да би негативна перцепција америчког вођства у вези са тим да ЕУ постаје све наднационалнија на кључним пољима као што су технолошке иновације, заједно са регулаторним интервенцијама ЕУ када је реч о (углавном америчким) технолошким гигантима, могла да значи стварање компликованије динамике у трансатлантским односима. Поред мишљења да ЕУ постаје економски, технолошки и безбедносни конкурент САД, такве забрињавајуће перцепције ће вероватно наставити да подстичу скептичан став у Вашингтону. Ипак, различите перспективе САД и ЕУ не би требало да искључе сарадњу на технолошким и дигиталним питањима него да буду схваћене као полазна тачка за кључне области дубљег дијалога усред ширег контекста глобалног геополитичког ривалства. Иако се налазе повремено под структуралним трвењем, трансатлантски односи представљају и даље једну од интегрисанијих веза са технолошког становишта под вођством САД уз повремене покушаје балансирања од стране ЕУ.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Alcaro, Riccardo, Ettore Greco, and John Peterson, eds. 2016. *The West and the global power shift: Transatlantic relations and global governance*. London: Palgrave Macmillan.
- Anderson, Jeffrey, G. John Ikenberry, and Thomas Risse. 2008. *The end of the West?: Crisis and change in the Atlantic order*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- Balfour, Rosa. 2021. "What the U.S.–British–Australian security pact means for Europe." *Strategic Europe*. 21 September 2021. <https://carnegieeurope.eu/strategieurope/85392>. Poslednji pristup: 20. decembar 2023.
- Bradford, Anu, and Raluca Csernatoni, R. 2021. "Toward a strengthened transatlantic technology alliance." In *Working with the Biden administration: Opportunities for the EU* Rosa Balfour, ed. Carnegie Europe. <https://carnegieeurope.eu/2021/01/26/working-with-biden-administration-opportunities-for-eu-pub-83560>. Poslednji pristup: 30. novembar 2023.
- Brattberg, Erik. 2020. "Reinventing transatlantic relations on climate, democracy, and technology." *Carnegie Endowment for International Peace*. 23. December. 2020. <https://carnegieendowment.org/2020/12/23/reinventing-transatlantic-relations-on-climate-democracy-and-technology-pub-83527>. Poslednji pristup: 15. novembar 2023.
- Brattberg, Erik, Raluca Csernatoni, and Venesa Rugova. 2020. "Europe and AI: Leading, lagging behind, or carving its own way?" *Carnegie Endowment for International Peace*. 9. July 2020. <https://carnegieendowment.org/2020/07/09/europe-and-ai-leading-lagging-behind-or-carving-its-own-way-pub-82236>. Poslednji pristup: 10. novembar 2023.
- Brattberg, Erik. 2021. "Transatlantic relations after Biden's first 100 days." *Carnegie Endowment for International Peace*. 6. May 2021. <https://carnegieendowment.org/2021/05/06/transatlantic-relations-after-biden-s-first-100-days-pub-84472>. Poslednji pristup: 20. novembar 2023.
- Calcara, Antonio, Raluca Csernatoni, and Chantal Lavallée, eds. 2020. *Emerging security technologies and EU governance. Actors, practices and processes*, Abingdon: Routledge.

- Couture, Stephane, and Sophie Toupin. 2019. "What does the notion of "sovereignty" mean when referring to the digital?" *New Media & Society* 21 (10): 2305–2322. DOI: 10.1177/1461444819865984
- Csernaton, Raluca. 2021a. "Between rhetoric and practice: Technological efficiency and defence cooperation in the European drone sector." *Critical Military Studies* 7 (2): 212–236. DOI: 10.1080/23337486.2019.1585652.
- Csernaton, Raluca. 2021b. "The European Union's sovereignty agendas: A quest for technological power: From strategic autonomy to technological sovereignty." *Carnegie Europe*. 12. August 2021. <https://carnegieeurope.eu/2021/08/12/eu-s-rise-as-defense-technological-power-from-strategic-autonomy-to-technological-sovereignty-pub-85134>. Poslednji pristup: 27. novembar 2023.
- European Commission. 2020a. *Europe fit for the digital age: Commission proposes new rules for digital platforms*, Press release, 15th December. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_2347. Poslednji pristup: 27. novembar 2023.
- European Commission. 2020b. *Europe: The keys to sovereignty*, 11th September. https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/breton/announcements/europe-keys-sovereignty_en. Poslednji pristup: 14. decembar 2023.
- European Commission. 2021a. *Action plan on synergies between civil, defence, and space industries. Communication. COM (2021) 70 final*, 22nd February. https://ec.europa.eu/info/files/action-plan-synergies-between-civil-defence-and-space-industries_en. Poslednji pristup: 27. novembar 2023.
- European Commission. 2021b. *EU–US launch Trade and Technology Council to lead value-based global digital transformation*, Press release, 15th June. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_2990. Poslednji pristup: 27. novembar 2023.
- European Council. 2021. *EU–US summit*, Brussels, 15th June. <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2021/06/15/>. Poslednji pristup: 14. novembar 2023.
- Grahl, John. 2005. "The European Union and American Power." *Socialist Register* 41: 284–300. <https://socialistregister.com/index.php/srv/article/view/5836/2732>. Poslednji pristup: 14. decembar 2023.
- Kaplan, Lawrence. S. 2007. *NATO 1948: The birth of the Transatlantic Alliance*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

- Kupchan, Charles. 2003. "The Rise of Europe, America's Changing Internationalism, and the End of U.S. Primacy." *Political Science Quarterly* 118: 205–231. DOI: 10.1002/J.1538-165X.2003.TB00392.X.
- Lima-Strong, Cristiano. 2021. "Biden's Commerce chief is under fire from Warren, progressives for defending U.S. tech giants." *Washington Post*. 15. December 2021. <https://www.washingtonpost.com/politics/2021/12/15/bidens-commerce-chief-is-under-fire-warren-progressives-defending-us-tech-giants/>. Poslednji pristup: 10. januar 2024.
- Locatelli, Andrea. 2007. "The technology gap in transatlantic relations: A cause of tension or a tool of cooperation?" *Journal of Transatlantic Studies* 5 (2): 133–154. DOI: 10.1080/14794019908656860.
- McOmber, James B. 1999. "Technological autonomy and three definitions of technology." *Journal of Communication* 49: 137–153. DOI: 10.1111/J.1460-2466.1999.TB02809.X
- Peterson, John, and Mark Pollack. 2003. *Europe, America, Bush. Transatlantic relations in the twenty-first century*. London: Routledge.
- Poitiers, Niclas, and Pauline Weil. 2021. "A new direction for the European Union's half-hearted semiconductor strategy." *Bruegel*. 15. July 2021. <https://www.bruegel.org/2021/07/a-new-direction-for-the-european-unions-half-hearted-semiconductor-strategy/>. Poslednji pristup: 30. novembar 2023.
- Sahin, Kaan, and Tyson Barker. 2021. "Europe's capacity to act in the global tech race. Charting a path for Europe in times of major technological disruption." *DGAP Report*, No. 6, 22nd April. <https://dgap.org/en/research/publications/europes-capacity-act-global-tech-race>. Poslednji pristup: 27. novembar 2023.
- Scott, Mark, and Jacopo Barigazzi. 2021. "US and Europe to forge tech alliance amid China's rise." *Politico*. 9. June 2021. <https://www.politico.eu/article/eu-us-trade-tech-council-joe-biden-china/>. Poslednji pristup: 20. Januar 2024.
- Smith, Michael. 2011. "European responses to US diplomacy: 'Special relationships', transatlantic governance and world order." *The Hague Journal of Diplomacy* 6 (3–4): 299–317. DOI: 10.1163/187119111X585534.

Soare, Simona, ed. 2020. *Turning the tide. How to rescue transatlantic relations*. Paris: European Union Institute for Security Studies. <https://www.iss.europa.eu/sites/default/files/EUISSFiles/Transatlantic%20relations%20book.pdf>. Poslednji pristup: 15. decembar 2023.

Vonortas, Nicholas. 2000. "Technology policy in the United States and the European Union: Shifting orientation towards technology users." *Science and Public Policy* 27: 97–108. DOI: 10.3152/147154300781782075

White House. 2021. *Executive Order on promoting competition in the American Economy*. White House Briefing Room, 9th July. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/presidential-actions/2021/07/09/executive-order-on-promoting-competition-in-the-american-economy/>. Poslednji pristup: 11. januar 2024.

Young, John. 1988. "Technology and Competitiveness: A Key to the Economic Future of the United States." *Science* 241: 313–316. DOI: 10.1126/science.241.4863.313

Petar Milutinović**Institute of European Studies, Belgrade*

THE TECHNOLOGICAL COMPETITION BETWEEN THE UNITED STATES AND THE EUROPEAN UNION IN THE DOMAIN OF DIGITAL SOVEREIGNTY AND TECHNOLOGICAL AUTONOMY

Resume

After the end of the Cold War, the United States of America (US) and the European Union (EU) played a key role in the global technological competition. The economic interconnectedness between the US and the EU forces both sides to deepen their technological cooperation but there have been no systematic efforts to formalize this type of cooperation into a specific strategic framework. With that in mind, this paper tries to analyze the technological competition between the United States and the European Union as a factor that determines the asymmetric power relationship in favor of the US. The development and application of new technologies can reshape the balance of power between states. The winner in this new technological race will be the country that can use the power of new technologies to improve its economic and military capabilities, thus gaining or maintaining a competitive advantage in the global market. The main research question of this paper is whether the United States with its technological power has a comparative advantage in its political and economic relations with the European Union. The higher degree of digital sovereignty and technological autonomy of the United States are factors that cause its political superiority within transatlantic

* Email address: petar.milutinovic@ies.rs

relations. Using the contextual approach and the document content analysis method, the paper will try to show that better technological solutions and a higher degree of technological autonomy of the United States represent comparative advantages that cause the geopolitical and geoeconomic leadership of the United States within the framework of transatlantic cooperation. The ghosts of crises past are likely to shape contemporary and future realities in EU and US relations. Should the EU and the US not reconcile their differences concerning the technology challenge, there could be severe economic consequences in store for the future of transatlantic trade and economic relations. The global governance of EDTs (emerging and disruptive technologies) would also benefit from stronger multilateral international and transatlantic cooperation, especially in a world where technology is increasingly emerging as a key driver of great power rivalry and authoritarianism. What is also certain is that the negative perception across the Atlantic that the EU is becoming increasingly supranationalized in key fields such as defense and technological innovation coupled with the EU's regulatory interventions when it comes to (mostly American) tech giants pave the way for a much more complicated dynamic within the transatlantic relationship. Alongside views that the EU is becoming an economic, tech, and security competitor to the US, these perceptions will likely continue to fuel a skeptical attitude in Washington. Yet, differing US and EU perspectives should not preclude cooperation on technological and digital matters, but instead be taken as the starting point for key areas of deeper dialogue amid a broader context of global geopolitical rivalry. In the end, the transatlantic relationship, however structurally estranged or challenged, remains one of the most integrated bonds from the democratic, economic, and security points of view.

Keywords: *transatlantic relations, technology, digital sovereignty, technological autonomy, United States; European Union*
